

Hervonden herinneringen en ritueel misbruik

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken
Ervaringen met rechercheonderzoeken naar
ritueel misbruik en hervonden herinneringen

Zeist, 12 mei 2017

10.2.e

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Onderwerpen

- Inleiding
- De psychologie rond de aangifte
- Geloofwaardigheid
- Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken
- Ritueel misbruik
- Hervonden herinneringen
- Scenario Analyse Model

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Kanttekeningen

Op het gebied van seksuele perversiteiten is alles mogelijk.

Veel slachtoffers doen (uiteindelijk) geen aangifte.

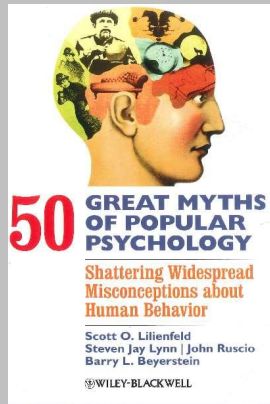
Een aangifte van seksueel misbruik is voor een onschuldige verdachte een dramatische gebeurtenis zelfs indien zijn onschuld achteraf kan worden aangetoond

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Ons dilemma

- De burger (melder, ouder, getuige, hulpverlener, journalist, bestuurder, politicus, 'lotgenoot', 'deskundige') heeft vaak een uitgesproken mening over wat er is gebeurd.
- Journalisten en hulpverleners hebben andere belangen dan politie en justitie.
- Politie en justitie moeten voorkomen dat een onschuldige aan de schandpaal wordt genageld.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

50 Great Myths of Popular Psychology

- In het boek worden - op basis van 1200 wetenschappelijke publicaties - 300 populaire veronderstellingen over menselijk gedrag besproken.
- Zie ook websites:
- www.psypress.com (statistische denkfouten)
- www.bfms.com (hervonden herinneringen)
- www.brainskills.co.uk (ontwikkeling hersenen van kinderen)

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Emoties kunnen misleidend zijn

- Er zijn aangevers die verschrikkelijk overstuur zijn en heel erg moeten huilen, terwijl achteraf blijkt dat ze over alles hebben gelogen.
- Het komt voor dat een kind in een studioverhoor niets vertelt over seksueel misbruik, terwijl uit kinderporno blijkt dat het kind ernstig seksueel is misbruikt.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Geloofwaardigheid

Ik geloof dat het is gebeurd.
Ik geloof het slachtoffer.
Geloof je haar verhaal?
Ik geloof niet dat ik aan haar verklaring twijfel?
Ik geloof er niks van!
Wilt u de geloofwaardigheid beoordelen?

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Geloofwaardigheid vanuit het perspectief van de opsporing:

~~Ik geloof dat het is gebeurd.
Ik geloof het slachtoffer.
Geloof je haar verhaal?
Ik geloof niet dat ik aan haar verklaring twijfel?
Ik geloof er niks van!
Wilt u de geloofwaardigheid beoordelen?~~

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

BEOORDELEN VAN ZEDENZAKEN DOOR DESKUNDIGEN

- De jurist (rechter, officier van justitie): bepalen van de 'betrouwbaarheid'
- Dagelijkse spraakgebruik: 'Geloofwaardigheid'
- De rechtspsycholoog: 'Het bepalen van de 'validiteit''
- De impliciete vraag: 'Is het wel of niet gebeurd?'

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Het beoordelen van zedenzaken: beweringen en feiten

Het opsporingsonderzoek:

- Worden beweringen van aangever onderbouwd met feiten?

De deskundige in het opsporingsonderzoek:

- Wetenschappelijke kennis gebruiken bij het interpreteren van gegevens en het vaststellen van de feiten.
Beweringen > wetenschappelijke kennis > feiten
Voorbeelden: kwaliteit studioverhoor, werking van het geheugen, waarneming door getuigen, interpretatie letsel, kwalificeren geseksualiseerd gedrag.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Scenario Analyse Model

MISLEIDING EN MISVERSTANDEN BIJ ONJUISTE BESCHULDIGINGEN

Wel seksueel contact	Geen seksueel contact	
	Bewust van onjuistheid	Onbewust van onjuistheid
<ul style="list-style-type: none"> • Spijt • Vertekening • Interpretatie door anderen 	<ul style="list-style-type: none"> • Specifiek belang • Wraak • Alibi • Aandacht 	<ul style="list-style-type: none"> • Onjuiste interpretatie van: <ul style="list-style-type: none"> • gedragingen of feiten • dromen of beelden • klinische gegevens • medische gegevens
Achterliggende factoren: <ul style="list-style-type: none"> • conflicten • psychische en/of sociale problemen • bezorgdheid 		

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Ingesteld door het College van procureurs-generaal
Aanwijzing opsporing en vervolging inzake seksueel
misbruik
Doel: het tijdig onderkennen van valse beschuldigingen
Opdrachtgever is officier van justitie
Consultatie is in bepaalde gevallen verplicht

Deskundigheidgebieden Expertisegroep (LEBZ)

- Klinische psychologie, orthopedagogiek
- Cognitieve psychologie, rechtspsychologie
- Zedenexpertise
- Recherchepsychologie

- Soms wordt doorverwezen naar een ander deskundige: bijvoorbeeld een forensisch arts

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

HERVONDEN HERINNERINGEN

Er wordt gesproken van hervonden herinneringen aan seksueel misbruik als deze gedurende lange tijd afwezig zijn en ze daarna 'naar boven komen' (worden hervonden), bijvoorbeeld tijdens behandelingen door hulpverleners.

Het verdringen en hervinden van herinneringen is wetenschappelijk omstreden.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Literatuur over hervonden herinneringen

Omstreden herinneringen van de Gezondheidsraad (2004)
www.gr.nl

Overzicht wetenschappelijk onderzoek: Van Koppen, Merckelbach, Jelicic en De Keijser (2010), Reizen met mijn Rechter. Den Haag: Kluwer.

Linsey H.C. Raymaekers (2013), Recovering Memories of Childhood Sexual Abuse. Maastricht: Universitaire Pers Maastricht

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

HERINNERINGEN

- Het geheugen werkt niet als een dvd-recorder
- Bij het ophalen van herinneringen is altijd sprake van reconstructie.
- Nieuwe kennis is van invloed op de reconstructie van herinneringen.
- Veel ervaringen die in ons geheugen zijn opgeslagen worden nooit (meer) opgehaald.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

HET GEHEUGEN VAN JONGE KINDEREN

- Infantiele amnesie
Mensen hebben geen herinneringen aan de eerste jaren van hun leven (ondergrens: rond de tweede verjaardag).
- Mentale capaciteiten
In het volgende stadium missen kinderen nog de mentale capaciteiten om gebeurtenissen te duiden

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Waarom onthult een slachtoffer seksueel misbruik pas jaren later?

- Slachtoffer was niet in staat om er met anderen over te praten (bijv. schaamte).
- Herinterpretatie (re-labeling)
Oorspronkelijk beperkte traumatische lading. Door nieuwe ervaringen, nieuwe kennis, of bijv. gesprekken met lotgenoten: herinterpretatie.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

'Forgot it all along'-effect

- Plotselinge herinnering aan een vroegere ervaring die men schijnbaar is vergeten.
- Vanuit een ander perspectief (of door een specifieke cue) wordt een herinnering opgeroepen die lange tijd niet was opgehaald uit het geheugen.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

- **Niet eerder onthulde herinneringen (reconstructie)**
(schaamte, zelfverwijten, beperkte traumatische lading)
- **Fictieve herinneringen (constructie)**
Herinneringen die tot stand komen door beïnvloeding (psychotherapie).

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Nieuwe kennis is van invloed op de reconstructie van herinneringen: 'The Altering of Reported Experiences'

- In 1962 worden 73 veertienjarige jongens geïnterviewd over hun leven: de thuissituatie, gezinsverhoudingen, opvoeding, verkering, seksualiteit en geloof.
- In 1996 (34 jaar later) worden ze opnieuw benaderd en geïnterviewd.
- Hoe nauwkeurig zijn hun herinneringen?

Zie: Daniel Offer et al. (2000)

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

De reconstructie van herinneringen

Vraag	14 jaar	48 jaar
Beleef(de) je het meeste plezier met leeftijdgenoten?	24%	52%
Heb (had) je de meeste hekel aan school en huiswerk?	28%	58%
Is (was) je vader streng?	21%	48%
Ben (was) je soms overstuurd door straf?	12%	49%
Word (werd) je gestimuleerd om te sporten?	60%	38%
Word (werd) je fysiek gestraft?	82%	33%

HERVONDEN HERINNERINGEN: KERNVRAGEN

Kun je een traumatische gebeurtenis vergeten?

Kun je een fictieve herinnering creëren?

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Kun je een traumatische gebeurtenis vergeten?

Rapport 'Omstreden herinneringen' van de Gezondheidsraad:

“Belangrijke emotionele dan wel traumatische ervaringen worden, zeker op onderdelen, sterker opgeslagen dan gewone ervaringen.”

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Rapport Gezondheidsraad

- Herinneringen zijn reconstructies met een functie in het heden.
- Het blijkt mogelijk ingebeelde, fictieve herinneringen aan ingrijpende persoonlijke gebeurtenissen te ervaren.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

HET CREËREN VAN FICTIEVE HERINNERINGEN

- In wetenschappelijke experimenten blijkt het mogelijk te zijn om bij gemiddeld 25% van de deelnemers een onjuiste herinnering te creëren.
- Voorbeelden: een reis in een luchtballon, een ongeval, een bezoek aan Disneyland, een ziekenhuisopname, een aanval door een wild dier, etc.
- Methoden: Trucfoto's, gemanipuleerde krantenberichten, proefpersonen iets laten voorstellen wat gebeurd zou kunnen zijn, valse verklaringen van andere deelnemers, dromeninterpretatie door een deskundige.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Rapport Gezondheidsraad over psychotherapie

- Psychotherapie stimuleert herinterpretatie van herinneringen.
- Een suggestieve werkwijze van de therapeut als de patiënt herinneringen ophaalt, vormt door haar sturende werking het grootste risico voor het ontstaan van fictieve herinneringen met een aan suggestie gerelateerde inhoud.
- Een authentiek beleefde herinnering is een gegeven in therapie, maar is niet altijd historisch juist.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Onderscheid herontdekte en fictieve herinneringen

- Hoe is de onthulling ('disclosure') tot stand gekomen?
- Is er sprake geweest van therapie (of sterke beïnvloeding)

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Signalen van seksueel misbruik?

- Waakzaam, snel schrikken, prikkelbaar, snel boos worden, steeds huilen om dingen waar men voorheen niet van zou gaan huilen, slecht slapen, concentratiestoornissen, angst voor aanraken, angst voor mannen, zich niet durven uitkleden, negatief lichaamsbeeld, niet durven genieten van dingen, plotselinge uitval schoolprestaties, plotselinge veranderingen in gedrag of relaties met anderen, spijbelen, vroeg op school komen en laat weggaan en weinig of nooit afwezig, onvermogen vrienden te maken, niet deelnemen aan schoolse en sociale activiteiten, weinig/slechte relaties met leeftijdgenoten, zeer meegaand gedrag, agressief gedrag gebrek aan vertrouwen depressieve gevoelens zelfverwonding, zéér veel problemen in puberteit, ontbreken van fantasie in spel en veel agressie in spel, stijf of niet durven bewegen, delinquent gedrag, dwangmatig seksueel gedrag, publiekelijk tonen genitaliën.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Signalen

Het is onmogelijk om op grond van signalen conclusies te trekken over een specifieke oorzaak

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Rapport Gezondheidsraad

Traumatische jeugdervaringen:

- Het is onmogelijk om op grond van een klinisch beeld conclusies te trekken over de aanwezigheid van specifieke traumatische gebeurtenissen in de voorgeschiedenis van een patiënt.

Klinisch beeld: bijvoorbeeld ptss-kenmerken, dissociatie

(Voor opvragen rapport: www.gr.nl)

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Exploreren in therapie

- Patiënt heeft klachten zonder duidelijke oorzaak (klinisch beeld)
- Exploratie: zoeken naar een oorzaak voor een probleem in de voorgeschiedenis van een patiënt.
- Hypothese: 'traumatische gebeurtenis is verdrongen'
- Exploreren naar een traumatische gebeurtenis die de patiënt zich niet kan herinneren.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

- Trauma > kan leiden tot > PTSS
- Trauma > zou kunnen leiden tot > 'dissociatie'
- Trauma > zou kunnen leiden tot > een borderline-stoornis (omstreden)

Gevaar van exploratie: cirkelredenering

~~PTSS > is veroorzaakt door > een voor de patient onbekend trauma~~

~~Dissociatie > zou misschien veroorzaakt door > een voor de patient onbekend trauma~~

~~Een borderline-stoornis > zou veroorzaakt kunnen zijn door > een voor de patient onbekend trauma~~

Voorbeeld alternatieve therapie: 'Bad Cluster Eliminatie lifestyle training'

- Bij deze alternatieve therapie gaat men op zoek naar ontbrekende stukjes in het bewustzijn. De sessies zijn zeer sterk gefocust op traumatische gebeurtenissen. Tijdens de sessies stuit men altijd op ontbrekende stukjes in het bewustzijn. Deze hebben bovendien altijd betrekking op traumatische ervaringen.
- De cliënten worden erop gewezen dat de herinneringen die naar boven komen tijdens de sessies vrijwel altijd op waarheid berusten.
- "In het begin komen er alleen maar herinneringen boven die je al kende. Maar dan komen er details boven die jij je niet meer kon herinneren. Vanuit die details schiet je door naar de ontbrekende stukjes. De inhoud van deze stukjes is altijd traumatisch."

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

RITUEEL MISBRUIK

Werkgroep Ritueel misbruik (1994):

- Ritueel misbruik is te omschrijven als met **rituelen** en in groepsverband uitgevoerd seksueel sadisme jegens meerdere kinderen in combinatie met extreme vormen van fysiek geweld en bedreiging.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Ritueel misbruik ≠ extreem seksueel misbruik

- Rituele kenmerken niet verwarren met kenmerken van parafiele stoornissen (seksueel sadisme)
- Ritueel misbruik niet verwarren met extreem seksueel misbruik of seksueel misbruik door pedonetwerken

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

RITUEEL MISBRUIK

Werkgroep Ritueel misbruik in 1994:

- 'Noch in ons land, noch elders is men er in geslaagd op overtuigende wijze vast te leggen dat de gebeurtenissen waarvan in de verhalen over ritueel misbruik sprake is, zich ook daadwerkelijk hebben voorgedaan.'

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Voorbeelden ritueel misbruik

- 'In kelder werd jong hondje doodgestoken waarvan het bloed werd opgevangen in een beker. Een meisje moest het bloed daarna opdrinken.'
- 'Aangever moest met vader naar mannen met lange jurken, waarbij veel vuur was. Hij werd begraven onder zand, waar over hem heen werd gepoept en geplast.'

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Definitie ritueel misbruik (2008)

- Een aangifte van ritueel misbruik heeft betrekking op geheime ritën, die bestaan uit bizarre vormen van seksueel misbruik gecombineerd met macabere aspecten. De aangifte groeit in de loop der tijd en meestal is er sprake van meerdere daders en meerdere slachtoffers.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Ritueel misbruik

Het misbruik gaat gepaard met extreem geweld, seks met dieren en zelfs het offeren van baby's.

De aangifte 'groeit' en het verhaal neemt geleidelijk aan steeds grotere vormen aan.

Wanneer blijkt dat feiten niet kloppen met beweringen, houdt aangever meestal voet bij stuk.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Voorbeeld van een ritueel misbruik-zaak (1)

Het betreft een aangifte van:

- Ontucht en verkrachting door ouders
- Verkrachting door familieleden en kennissen
- Verkrachting door therapeut
- Opwekken abortus
- Drie baby moorden

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Voorbeeld van een ritueel misbruik-zaak (2)

- Ontucht en verkrachting door ouders
- Uitbreiding van de aangifte (3 keer)
- Gruwelijke beschuldigingen
- 'Normaal' overkomende aangeefster
- Beweringen kloppen niet met feiten
- Overeenkomsten met andere zaken
- Sturende rol van andere personen

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Voorbeeld van een ritueel misbruik-zaak (3)

- Ontucht en verkrachting door ouders
- Aangifteverhoren opgenomen (drie keer aangifte)
- Gynaecologisch onderzoek uitgevoerd
- Verdachten aangehouden en verhoord
- 50 getuigen gehoord
- Lijkenhond ingezet
- Paragnost geraadpleegd
- Bosgrond omgespit
- Met F16 warmte-foto's gemaakt

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Voorbeeld van een ritueel misbruik-zaak (4)

Reactie aangeefster op negatief resultaat van drie gynaecologische onderzoeken:

'Heb ik ook geen verklaring voor. Ik weet voor mezelf wat ik heb meegemaakt en dat is mijn verklaring. En wat een ander verklaart dat weet ik niet. Ik weet voor mezelf wat waar is. En ik weet dat ze gezegd hebben dat ik zwanger ben geweest.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Onjuiste aangiften

- **DRAAIEN**
- **LIEGEN**
- **GELOVEN**

Scenario Analyse Model

MISLEIDING EN MISVERSTANDEN BIJ ONJUISTE BESCHULDIGINGEN

Wel seksueel contact	Geen seksueel contact	
	Bewust van onjuistheid	Onbewust van onjuistheid
<ul style="list-style-type: none"> • Spijt • Vertekening • Interpretatie door anderen 	<ul style="list-style-type: none"> • Specifiek belang • Wraak • Alibi • Aandacht 	Onjuiste interpretatie van: <ul style="list-style-type: none"> • gedragingen of feiten • dromen of beelden • klinische gegevens • medische gegevens
	Achterliggende factoren: <ul style="list-style-type: none"> • conflicten • psychische en/of sociale problemen • bezorgdheid 	

VALSE AANGIFTE
ONJUISTE BESCHULDIGINGEN
GEEN SEKSUEEL CONTACT: MISLEIDING

Specifiek belang	<i>Omgangsregeling</i> <i>Chantage</i>
Wraak	<i>Represaille voor krenking of woede</i>
Alibi	<i>Verklaring voor afwezigheid</i> <i>Verklaring voor ongewenste zwangerschap</i>
Aandacht	<i>Maatschappelijke erkenning</i> <i>Slachtofferschap als verklaring voor eigen problemen</i>

ONJUISTE BESCHULDIGINGEN: WEL SEKSUEEL CONTACT

Spijt	<i>Spijt van seksueel contact</i>
	<i>Spijt van seksuele handelingen</i>
Vertekening	<i>Vrijwillig contact achteraf geïnterpreteerd als onvrijwillig</i>
	<i>Onvrijwillig contact op onderdelen overdreven ten behoeve van geloofwaardigheid</i>
Interpretatie door anderen	<i>Doktertje spelen van kinderen door anderen geïnterpreteerd als seksueel misbruik</i>
	<i>Seks tussen verstandelijk gehandicapten door anderen geïnterpreteerd als seksueel misbruik</i>

ONJUISTE BESCHULDIGINGEN
GEEN SEKSUEEL CONTACT: VERKEERDE INTERPRETATIE

Gedrag	<i>Somber, angstig, geseksualiseerd</i>	Omgeving (bijv. ouder)
Verzorgingshandelingen	<i>Wassen, verschonen</i>	Verzorger
Dromen of beelden	<i>Beelden, flitsen, 'Herinneringen', dromen</i>	Persoon zelf of therapeut
Klinische gegevens	<i>PTSS, borderline, psychose, anorexia, MPS/DIS</i>	Hulpverlener
Medische gegevens	<i>Scheurtjes, luieruitslag, Afwijking schaamlippen</i>	Arts

Onjuiste beschuldigingen: verkeerde interpretatie

Een verkeerde interpretatie is meestal gebaseerd op een onjuiste veronderstelling

Voorbeelden:

- Een kind dat seksueel gedrag vertoont (of veel praat over seks) is seksueel misbruikt.
- Uit dromen kun je afleiden of iemand in zijn vroege jeugd seksueel is misbruikt.
- Traumatische gebeurtenissen (seksueel misbruik) kun je vergeten.
- Door therapie kun je herinneringen van voor je derde levensjaar naar boven halen.

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

ONJUISTE BESCHULDIGINGEN: VERKEERDE INTERPRETATIE

- Een verkeerde interpretatie is gebaseerd op een onjuiste veronderstelling
- Confirmation bias: (alleen oog hebben voor gegevens die je mening bevestigen)
- Vaak is de aangever het oneens met ontlastende informatie
- Op de achtergrond spelen conflicten, psychische en/of sociale problemen

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

SOCIAAL PSYCHOLOGISCHE FACTOREN

SOCIALE INTERACTIE

Collaborative storytelling	<i>Geruchtvorming ("Waar rook is, is vuur") Samen reconstrueren wat er is gebeurd Doorvertellen leidt tot wijzigingen</i>
Zondebok zoeken	<i>Easy targets; zwarte schapen Stigma: beschuldigde voldoet aan stereotype</i>
Sneeuwbaaleffect	<i>Hoe meer mensen zich ermee bemoeien, des te lastiger is het voor een aangeefster om terug te komen op een eerder afgelegde verklaring</i>

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

SOCIAAL PSYCHOLOGISCHE FACTOREN

CONFIRMATION BIAS

Shopperen bij hulpverleners en artsen	<i>Het raadplegen van verschillende deskundigen; vervolgens wordt door de hulpvrager die deskundige uitgekozen die de eigenopvatting bevestigt.</i>
Suggestief en frequent ondervragen	<i>Door: ouders, familieleden, vrienden, leraren, verzorgers, etc. (voorafgaand aan of tijdens het politieonderzoek)</i>

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

ACHTERGRONDFACTOREN

Conflicten	Ex-partners, families, buurtgenoten, etc.
Psychische en/of sociale problemen	Problemen leiden tot behoefte aan aandacht Zoeken naar oorzaken voor problemen (attributie)
Bezorgdheid	Omgeving reageert empathisch en slachtoffergericht Omgeving stelt vragen en interpreteert signalen

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

VERSCHILLEN TUSSEN INTERVIEWMETHODEN

HULPVERLENINGS-INTERVIEW

- Belang van de cliënt
- Gesteldheid van de cliënt
- Gevoelens, gedachten, dromen, fantasieën
- Beïnvloeding toegestaan
- Gebruik van hulpmiddelen: spelmethoden, poppen, tekeningen
- Participerend observeren

FORENSISCH INTERVIEW

- Belang: waarheidsvinding
- Neutrale houding
- Informatie verzamelen
- Alternatieve scenario's
- Gebruik van hulpmiddelen: beperkt!
- Altijd: audiovisuele opname

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Analyse: drie functies van een tijdlijn

Tijdlijn is geen doel maar een methode om een complexe zaak te structureren.

- (1) Tijdlijn maakt duidelijk wat je nog kunt onderzoeken om bewijs boven water te krijgen > rechercheren
- (2) Tijdlijn maakt duidelijk of er tegenstrijdigheden zijn
- (3) Tijdlijn maakt duidelijk of er een alternatief scenario

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

Landelijke Expertisegroep Bijzondere Zedenzaken

10.2.e

10.2.e

@klpd.politie.nl

10.2.e

@klpd.politie.nl

06-10.2.e

of 06-10.2.e